

KAUPAN LIITTO

LAUSUNTO

19.6.2023

Opetushallitus

OPH-2815-2023

LAUSUNTO OPETUSHALLITUKSEN LIIKETOIMINNAN PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN LUONNOKSESTA

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoaiheeseen liittyen ja lausuu seuraavaa:

Kaupan ala on yksi yrityselämän ja Suomen talouden suurimmista toimialoista niin työllistäjänä, talouskasvun luojana kuin myös verojen maksajana. Kaupan ala on parhaillaan muutoksessa muun muassa automatisaation, digitalisaation, globaalin kaupan, robotiikan, miehittämättömien myymälöiden ja maksutapojen muutosten myötä, joka heijastaa merkittäviä muutoksia alan osaamistarpeisiin ja työnkuviin. Muutoksien myötä myös uuden osaamisen tarve kasvaa.

Muutokseen vastaaminen edellyttää koulutuksen uudistamista alan kehityksen eri aikavälien ennakointityö ja tiivis työelämäyhteistyö huomioiden. Kaupan alalle johtavan koulutuksen tulee vastata alan osaamistarpeisiin, jotta alan yrityksissä on tulevaisuudessakin osaavia työntekijöitä. Useat kaupan yritykset ovat viime vuosina kokeneet osaavan työvoiman rekrytoinnin vaikeaksi. Tarvitsemme siis entistä vahvempaa osaamista varmistaksemme yritysten toiminnan, kasvun ja kehityksen.

Ammatillisen tason osaajien tarpeen on ennakoitu lisääntyvän kaupan alalla korkeakoulutettujen rinnalla. Liiketoiminnan perustutkinto valmistaa vuosittain merkittävän määrän ammattiosaajia kaupan alalle. Liiketoiminnan perustutkinnon perusteet ovat siis tärkeä kehittämisen kohde alalle tulevien ajankohtaisen osaamisen varmistamisessa.

Perusteluonnoksessa otetaan kokonaisuudessaan kaupan alan murros ja työelämän osaamistarpeet hyvin huomioon. Kaupan liitto esittää kuitenkin yksityiskohtaisia huomioita tutkinnon perusteiden sisältöihin, osaamispisteytykseen ja tutkinnonuudistusprosessiin, jotka tulisi ottaa huomioon lisävalmistelussa ja tutkintojen uudistamisen suunnittelussa.

Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyydestä, selkeydestä ja ymmärrettävyydestä

Perusteluonnos kokonaisuutena ottaa kaupan alan murroksen ja työelämän osaamistarpeet huomioon. Tutkinnon osat on esitetty selkeästi ja sisältö on avattu riittävän konkreettisella tasolla. Oppilaitoksia tulee kannustaa entistä tiiviimpään työelämäyhteistyöhön oppimisen varmistamiseksi.

Tutkinnon osien sisällöistä ja ammattitaidon osoittamisesta

Pakolliset tutkinnon osat ovat sisällöiltään onnistuneita. ”Liiketoimintaympäristössä toimiminen” -tutkinnon osassa kaupan alan kannalta keskeistä on, että ammattitaitovaatimukset huomioivat toimialojen erityispiirteet, kannattavuuteen vaikuttavat tekijät ja digitaalisessa työympäristössä toimimisen periaatteet. Hienoa, että nämä teemat on sisällytetty ammattitaitovaatimuksiin. Kannattavuuden näkökulmaa voisi kuitenkin korostaa lisää. Toimialojen erityispiirteiden kokonaisvaltainen huomioiminen tulee huomioida perusteiden kirjauksien lisäksi opetuksessa kirkastamalla opiskelijoille vähittäis- ja tukkukaupan sekä päivittäistavara-kaupan, erikoiskaupan ja teknisen kaupan erityispiirteet.

”Asiakaspalvelu” -tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin olisi kaupan alan kannalta tärkeää sisällyttää palvelukanaviin ja monikanavaisuuteen (esim. verkkokauppa vs. kivijalkakauppa) liittyvien erityispiirteiden tunnistaminen ja niiden mukaan toimiminen sekä asiakaspalvelun merkityksen tunnistaminen myynnissä. Lisäksi palautteen vastaanottamiseen liittyvään vaatimukseen tulisi lisätä kohta, jossa opiskelija hyödyntää palautetta osana henkilökohtaista kehittymistään. Jatkuva opiminen on myös kaupan alalla yksi tärkeimmistä tulevaisuuden osaamistarpeista.

Kaupan alalle suunnatut valinnaiset tutkinnon osat ovat alan näkökulmasta sisällöltään työelämän tarpeiden mukaisia. Kaupan alan näkökulmasta erityisen ilahduttavaa on, että perusteisiin on lisätty kuusi uutta kaupan alan tarpeisiin pohjautuvaa tutkinnon osaa. ”Kassapalvelut” -tutkinnon osaan olisi tärkeää sisällyttää maininta perinteisen kassatyöskentelyn rinnalla yleistyvistä itsepalvelukassatoiminnasta, jossa työntekijän rooli painottuu auttamiseen, opastamiseen ja ongelmanratkaisuun. ”Digitaalinen kauppa” -tutkinnon osa huomioi ammattitaitovaatimuksissa riittävällä tasolla organisaatioiden erilaiset digitaalisen kaupan kanavat, mutta teeman kokonaisvaltainen ymmärrys vaatii huomioimista opetuksessa. ”Liiketoiminnan logistiikka” -tutkinnon osassa tulisi huomioida kestävyysarvojen ja -periaatteiden mukaisen toiminnan lisäksi myös vihreän siirtymän vaatimusten tunnistamista yleisellä tasolla logistiikassa.

Ammattitaidon osoittamistavat ovat linjassa ammattitaitovaatimusten kanssa ja suoritettavissa työelämässä. Ammattitaidon osoittamisen suunnittelussa on kuitenkin huomioitava tutkinnon osien mukaisten tehtävien korostuminen kaupan alan eri toimialoilla ja näyttöympäristöt haettava sitä näkökulmaa hyödyntäen.

Tutkinnon osien osaamispisteytyksestä ja merkittävydestä suhteessa koko tutkinnon laajuuteen

Kaupan alalle suunnatut valinnaiset tutkinnon osat ovat ”Myyntityö” -tutkinnon osaa (30 osaamispistettä) lukuun ottamatta 15 osaamispisteen kokonaisuuksia. Kaupan

alalle suuntaavissa tutkinnon osissa olisi laajentamisen varaa, sillä osaamispisteitään laajemmat kokonaisuudet varmistavat tutkinnon osan teeman kokonaisvaltaisemman substanssiosaamisen kehittymisen.

Yksi kehitettävä tutkinnon osa on esimerkiksi ”Digitaalisessa kaupassa toimiminen” -tutkinnon osa (15 osaamispistettä), sillä digitalisaatioon liittyvät yleiset taidot ja digitaaliseen kauppaan liittyvä alusta-, järjestelmä- ja verkkokauppaosaaminen tulee korostumaan tulevaisuudessa kaupan kaikissa tehtävätaasoissa.

Muut huomiot

Kaupan alan nopea murros, osaamistason muutos ja kehittyvät tutkinnon perusteet muodostavat merkittävän tarpeen myös ammatillisen koulutuksen opettajien osaamisen kehittämiseksi. Tutkinnon uudistamisen ohella on syytä varmistaa, että ammatillisten opettajien osaaminen mahdollistaa tutkinnon osien sisältöjen opettamisen ja osaamisen kehittämisen jatkuvassa muutoksessa olevan alan tarpeen mukaan. Lisäksi uudistamistyön yhteydessä panostuksia tulee ohjata oppimateriaalien ja opetusmenetelmien kehittämiseen. Tutkinnon uudistaminen muodostaa tarpeen myös työelämässä tapahtuvan ohjaamisen tukemiseen, jotta yritykset pystyvät ohjaamaan opiskelijoiden oppimista laadukkaasti.

Tutkinnon suorittaneilla tulee opintojen jälkeen olla tarvittavat ja ajankohtaiset tiedot sekä osaaminen työelämässä menestymiseen. Lisäksi opiskelijoiden osaamisen tulee mahdollistaa opintojen jatkaminen korkea-asteella, mutta myös jatkuvan oppimisen mukaisesti työuran aikana tutkintotavoitteisesti tai tutkintoa pienempien kokonaisuuksien näkökulmasta.

Ammatillisessa koulutuksessa käytössä olevat valtakunnalliset tutkinnon perusteet uudistuvat Opetushallituksen tunnistettua tarpeen uudistamistyölle. Uudistamistyötä tulisi tehdä nykyistä mallia nopeasykkeisimmin, selkeämmin ja ymmärrettävämmin. Uudistamistyössä olisi nykyistä vahvemmin otettava huomioon nopeasti muuttuvien alojen osaamistarpeiden vaikutukset ja vaatimukset työelämään ja osaamiseen. Lisäksi uudistamistyön tulisi pohjautua käytännön tasolla ketterään ja johdonmukaiseen työskentelyyn työelämän edustajien ja yritysten kanssa.

Opetushallitukselta toivotaan tiivistä yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa englanninkielisten ammatillisten tutkintojen järjestämislupien tarpeen arvioinnissa ja suosituksissa. Osaajapulaan vastaaminen vaatii ennakointia englanninkielisten tutkintojen saatavuuden varmistamisessa – myös kaupan alalla tarvitaan tulevaisuudessa yhä monipuolisempia polkuja alan tehtäviin. Yksi ratkaisu polkujen monipuolistamiseen on mahdollistaa englanninkielinen koulutus sitä tarvitseville.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Moona Naakka
koulutusasiantuntija